

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izveniši pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213

Brzjavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor, račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Radikalizem na pohodu.

Občinske volitve v Srbiji in v Črni gori so pokazale silno napredovanje radikalizma, ki je iznenadilo celo radikalce same. Ob času volitev se je dogodilo samo en izred, a ta zelo težke narave, v Kosovski Mitrovici. V južni Srbiji ni bilo niti najmanjšega incidenta. Demokratsko časopisje je pisalo o vladnem terorju in nasilju, toda govori se samo o splošnih izrazih, konkretno ne morejo navesti niti enega slučaja nepravilnega upravljanja od strani vladinih organov. Sicer je pa tudi pri našem sistemu volitev vsako tako govorjenje o vladnem upravljanju abotno. Če bi hoteli vladini organi uplívati, bi morali rabiti čisto odprto nasilje, ki bi bilo očitno pred vsem svetom, na primer vzeti enostavno kroglice iz nasprotnih škatel in dati v vladino ali kaj podobno. Naj povedo nasprotniki, če se je zgodilo kaj takega. Vseko neposredno vplivanje je pa izključeno. Komunisti, ki so lahko v Beogradu vse zidove pokrili s krvavimi plakati in v vsakem volilnem lokalu držali zelo vsiljive agitatorje, bi bili tudi lahko metali kroglice v komunistično škatlo! Sicer je pa tudi pri Srbih strankarski čut tako globoko razvit, da je uplivanje od strani vlade nemogoče. Srbi so preživeli tako hude opozicijske boje, da nimamo o njih med Slovenci niti pojma.

V Beogradu je bila radikalna zmaga nepričakovano sijajna. Beograd je od nekdanj za radikalno stranko nesigurna pozicija in navadno so vladale v občini različne strankarske koalicije. V Beogradu imajo različne stare stranke, naprednjaki, liberalci, samostanci, še znatno moč, a v novem času so se razvili komunisti in republikanci. Računalo se je, da zmaga radikalna stranka z malno večino v najboljšem slučaju. Njeno stališče je oteževalo dejstvo, da se sedaj v Beogradu vladala radikalno-demokratska koalicija. Do spomladi je bil župan radikalec Dobra Mitrović, podžupan pa demokrat Bora Pajević. Spomladi je Mitrović odstopil in posle je vodil Pajević. Radikalci torej niso imeli svobodnih rok, da delajo po svojem programu, a morali so nositi večino odgovornosti. Poleg tega ima Beograd silno velikih potreb, a ni sredstev, da bi se vse kmalu naredilo. Vodovod je popolnoma nezadosten, tlakanje ulic naravnost turško, elektrika slaba, tramvajev malo itd. Vse stvari, ki so zelo potrebne in zahtevajo mnogo stroškov. V mestu se je neprestano silno veliko kritizirala mestna uprava, ki ni mogla ugaleti vsem potrebam. Toda pri volitvah je ljudstvo, ki je toliko kritiziralo in gozdruhalo, zopet slo in volilo radikalno stranko. Istotako so radikalci zmagali po vseh večjih mestih: Niš, Kragujevac itd. Demokrati so razven nekaj malih mestec obdržali samo tri stare trdnjave: Šabac, Valjevo, Smederevo. Šabac in Valjevo sta bogati mesti, središče izvoznikarjev sliv in drugih pridelkov, Smederevo je mesto Timotijevića, stari tabor demokratov.

Silno so se razprostrili radikalci po južni Srbiji. Razgovarjal sem se z nekim Makedoncem, ki dobro pozna tamno politično priliko in on je pojasnjeval, da je to popolnoma naravno. Predvsem je Makedonci zoper vsako makedonsko avtonomijo. Turki so, kakor Nemci, za centralizem, ker bi bili v slučaju makedonske avtonomije v manjšini in odvisni od domačega krščanskega prebivalstva. Za avtonomijo so takozvani »bugarši«, a ti so razmeroma v veliki manjšini in oni ne gredo volit, ker drže samo na komitadžije. Ostalo krščansko prebivalstvo je za združitev s Srbijo, ker Makedonec je praktičen človek in ve, da je Makedonija revna, zapuščenca, ki potrebuje, da se nasloni na drugo, večjo in bogatejšo zemljo. Radi tega voli velike stranke, ki imajo vpliv v Srbiji. Makedonija je toliko trpela, da ljudstvo želi samo reda in miru, da more mirno živeti in delati, ter se obrača k oni stranki, ki mu jamči ta red in mir. Brez dvoma je, da so občinske volitve pokazale veliko napredovanje radikalizma med Srbi in računati moremo z dejstvom, da poidejo ti valovi vedno dalje. Temu pokretu se tudi Slovenija ne bo mogla trajno ustavljati. Iz teh volitev bo radikalna stranka črpala novega elana za nadaljno delovanje.

NOVOSADSKA RAZSTAVA.

Novi Sad, 27. avgusta. (Z) Včeraj je novosadska razstava zaključila.

Razpad federalističnega bloka.

Notranjepolitična situacija.

Nova orijentacija SLS.

Beograd, 27. avgusta. »Politika« piše: Pričakuje se, da bo prinesel povratek g. dr. Velizarja Jankovića iz Ljubljane precej živahnosti v politično življenje. Sestanek zastopnika predsednika vlade z g. dr. Korošcem v Ljubljani in pogajanja, ki jih je tam vodil s klerikalci glede njihovega vstopa v vladu, so brez dvoma velike važnosti. Ta nova politična kombinacija tangira in prvi vrsti demokrate, pri katerih se je v zadnjem času čutila tendenca, da začno pogajanja o ustanovitvi koalicije z radikalci. Toda, kakor izgleda, se ustvarja v vodstvu radikalne stranke orijentacija v drugi smeri. Radikalci žele, da okrepijo svoj položaj v srbskem delu naroda v toliki meri, da jim nobena druga politična stranka za dolgo dobo ne bi mogla vzeti prvenstva. Ko bi oni sedaj ponovno stopili v koalicijo z demokraci, bi bilo gotovo, da ne bi dosegli tega cilja. Bill bi prisiljeni, da v koaliciji tolerirajo tudi okrepitev demokratske stranke. Ker se pa tako politična kombinacija ne ujema z načrti, katere so napravili o okrepiu stranke njeni voditelji, se radikalci za sedaj niti ne dotikajo možnosti koalicije z demokraci. Skupščinsko zasedanje se bliža in vlada je z ozirom na to že dalje časa mislila na potrebo, da si v parlamentu zagotovi večino. Ta potreba je postala še večja po občinskih volitvah, ko se džemijet pripravila, da zapusti radikal-ski poslanski klub in se skuša orijentirati na drugo stran. Vsled tega so se pospešila pogajanja s klerikalci. Da-li se bo radikalom posrečilo najti več skupnih točk s klerikalci, to bo odvisno v prvi vrsti od sprejetja radikalnih predpogojev, katere je g. dr. Janković priobčil g. dr. Hohniecu ob priliki njegovega prihoda v Beograd. Ako se poleg vsega tega upošteva še držanje g. dr. Korošca v Ljubljani napram kralju in predstavnikom vlade, se lahko predpostavja, da je na tem prvem sestanku g. dr. Jankovića z g. dr. Korošcem moralo priti do nekega sporazuma, četudi ni potrebno, da bodi ta sporazum tudi končnovečn, ker to, o čemur bo dr. Janković razgovarjal z dr. Korošcem, mora dobiti odobrenje tudi v plenumu sedanje radikalne homogene vlade, katere se nadeja, da bo tudi radikalni klub odobril novo politično orijentacijo. V vsakem slučaju, če pride do sporazuma med radikalni in klerikalci, bo ta dogodek v današnji motni zunanji in notranji situaciji velikega pomena. Popolna ločitev slovenskih klerikalcev od Zagreba bo konsolidirala ne samo položaj vlade, temveč tudi splošni položaj v državi. Osamljeni in zmedeni vsled Radičevega bega se bodo pristihi Hrvatske Republikanske Seljačke Stranke videli v nepričakovanem položaju. Ker ni razloga dvomiti v resnost energičnih mer, ki jih vlada pripravlja proti zagrebškemu separatizmu, si moramo biti na čistem o tem, da lahko v kratkem času nastane važen preokret pri sedanjih voditeljih hrvatskega naroda. (Tako piše »Politika«.) Ured.)

Beograd, 27. avgusta. (Z) Jutri pride zastopnik predsednika vlade, g. dr. Velizar Janković iz Ljubljane, kjer je prisostvoval katoliškemu kongresu. Takoj po svojem prihodu bo sklical važno ministrsko sejo, na kateri se bo definitivno odločila rešitev vprašanja o tem, kako se bo postopalo s predlogom Italije, ki se tiče Reke, Delte in Baroša, kakor tudi o vprašanju Radića in njegovih prijateljev glede njihovega protidržavnega delovanja. To so zelo važna vprašanja, ki se bodo rešila definitivno na tej seji.

Beograd, 27. avgusta. »Tribuna« javlja iz Ljubljane: O priliki katoliškega kongresa je dopisnik imel priliko govoriti z enim zelo uglednim članom Koroščeve stranke, ki je o situaciji izjavil sledeče: Že od nekdanj je bilo pri nas več ljudi, ki niso odobraval sodelovanja z Radićem. Vendar pa smo začeli z njim neko akcijo, ker smo sami preslabi. Toda že takoj prve dni je bilo jasno, da iz te naše akcije ne bo nič. Radić je preveč neuravnotežen in pretiran, da bi mogel nekaj resnega storiti. Obelodanjenje protokola o sporazumu nam je pokazalo, da je vsako sodelovanje z njim nemogoče. Vsled tega je naša seja zaključila, da izstopimo iz federalističnega bloka in začnemo samostojno akcijo. Prepričani smo, da bo vlada z

Pašića osvojila vse naše upravičene zahteve, kar vsekakor uvažuje dejstvo, da je pravica na naši strani. Iz te izjave klerikalnega politika jasno izhaja, da bo Korošče klub v kratkem spremenil orijentacijo.

SEJA MINISTRskega SVETA.

Beograd, 27. avgusta. (B) Danes od 11. do 1. ure je bila seja ministrskega sveta pod predsedstvom ministra za zunanje zadeve dr. Ninčića. Vsa seja je bila posvečena reškemu vprašanju, tako da na predpoldanski seji ni prišlo do nobenega zaključka. Seja se nadaljuje noč in še traja. Na seji se bo razpravljalo o reškem vprašanju in se bodo napravili končni zaključki. Ministrski svet se bo bavil poleg tega tudi z Radićevim slučajem.

Beograd, 27. avgusta. (B) Vlada in radikalna stranka sta odločeni, da podvzameta policijske in sodnijske mere proti Radićevemu pokretu v državi. Vlada se nadeja, da uniči ali vsaj oslabi Radićev pokret. Radikalci bodo pričeli z borbo proti celokupnemu Radićevemu pokretu. Ta odločnost vlade se jasno manifestira v vsakdanjih člankih »Samouprave«, ki vodi polemiko z blokadskimi in federalističnimi listi. V teh člankih »Samouprava« brani idejo vidovdanske ustave in dokazuje neosnovanost hrvatskega stališča. Tukajšnji politiki spravljajo to pisanje »Samouprave« v zvezo z namero vlade, da pobija Radićev akcijo tako v državi sami, kot v inozemstvu, tako, da napravi Radićev protidržavni in veleizdajniški pokret nenevarnim. Velika večina radikalnih poslancev, kakor tudi tukajšnji politični krogi odobravajo in so zadovoljni s temi koraki vlade.

Zagreb, 27. avgusta. (Z) Kakor doznava vaš dopisnik iz vrst hrvatskega bloka, so izzvale mere, katere namerava vlada početi, pravo konsternacijo. Posamezni zastopniki Radičeve stranke jih pričakujejo vsak dan. Nekateri poslanci so odpotovali v soboto zvečer iz Zagreba na deželo. Pod to psihozo se v blokadskih vrstah misli, da se ustanovi nov blok, ki bi dvignil duh v vrstah hrvatskega bloka, ter bi šel za tem, da onemogoči odpad in eventualna pogajanja z Beogradom. Ta blok ne bi imel nikakega skupnega programa, temveč bi imel pomeniti le nov idejni front proti Beogradu. Vendar pa je še nejasno, da-li bo prišlo do te formacije, vsekakor pa se ima počakati, dali bo federalistični blok sploh ostal skupaj.

Beograd, 27. avgusta. (Z) Iz Skoplja javljajo, da je džemijet tam sklical sejo, da sklepa o zadnjih incidentih v Prištini in Kosovski Mitrovici. Med njimi vlada ogorčenje ter nameravajo zahtevati od vlade zadoščenje. V slučaju, da zadoščenja ne dobe, se organizacija pripravlja, da nastopi proti vladi.

Beograd, 27. avgusta. »Tribuna« javlja iz Sarajeva: G. Halihagić je v včerajšnji »Pošti« odkrito obdolžil pederastije dr. Spaha, voditelja Jugoslovenske muslimanske organizacije in narodnega poslanca dr. Mehmeda. Smela trditev g. Halihagića, narodnega poslanca, je izzvala v Sarajevu veliko senzacijo.

Radićevi neuspehi.

Beograd, 27. avgusta. (Z) »Tribuna« poroča iz Londona: Ker je doživel v Londonu popolen neuspeh, bo Stjepan Radić odpotoval v torek v Švicco, kjer upa doseči boljše uspehe. Spremljata ga njegova soproga in neki mlad Hrvat. Misli se, da pojde najprej v Ženevo radi sej Društva narodov.

Beograd, 27. avgusta. (B) Vaš dopisnik doznava iz zanesljivega vira, da Radić v Londonu stanuje v nekem privatnem stanovanju in da se ni niti prijavil angleški policiji, ker je prišel na Angleško s potnim listom, ki se je glasilo na tuje ime. Glede na to, da se ni prijavil na policijo, se utegne zgoditi, da ga angleška policija, ko ga najde, izžene iz Anglije. Kakor doznava vaš dopisnik, Radića dosejati ni sprejel niti eden od angleških državnikov in politikov, kakor tudi noben novinar, izvzemši ravnatelja »Timesa«, ki ga pa je pač enkrat sprejel, drugič pa razgovor z njim odklonil.

Resnica o pogajanjih v Rimu.

Beograd, 27. avgusta. (Z) Tiškovni oddelek ministrstva zunanjih del je izdal sledeči razglas: »Agencija Stefani« je dementirala vest rimskega »Messaggera«, da je bil naši vladi poslan ultimatum za rešenje reškega vprašanja. Gre namreč le za željo italijanske vlade, da paritetna komisija konča svoje delo pred koncem tega meseca. Je tudi želja naše vlade, da se to vprašanje reši čimprej. V tem pogledu vlada soglasje med obema vladama. Pisanje enega dela italijanskega časopisja, da se rešitev tega vprašanja z naše strani zavlačuje, je neosnovano. O kakem zavlačevanju z naše strani, ali pa celo o kakih obstrukcijah ne more biti govora. Dva meseca paritetna komisija sploh ni poslovala, ker so se pogajanja vodila direktno med obema vladama. Seja so se nadaljevale 2. t. m., a 8. t. m. je italijanska delegacija stavila svoje poslednje predloge. Z izjavo, da se seje odlože do 21. t. m. v cilju, da delegacija kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev stopi v kontakt s svojo vlado. Naša delegacija ni takoj odpotovala, ker je pred referiranjem morala dobiti potrebno objašnjenje od Italije.

Pogajanja, ki so se v tem času vodila, so bila brez dvoma koristna za reševanje tega vprašanja. Dne 17. t. m. so jugoslovenski delegati gg. Antonijević, dr. Rybař in Rajčić potovali v Evian-les-Bains in poročali predsedniku vlade g. Pašiću in ministru zunanjih del g. dr. Ninčiću. Gosp. dr. Ninčić je ravno radi tega ostal v Evianu. Naša delegata sta se vrnila v Rim 22. t. m. in po osebnem kontaktu s šefi obeh vlad se je vršila 24. t. m. oficijelna seja. Torej ne samo, da ne more biti govora o zavlačevanju z naše strani, temveč so pogajanja v tem času precej napredovala, in se je prvotna ostrina precej ublažila. Treba je še imeti na umu, da je položaj

naše delegacije v toliko težji, da lahko ona občuje s svojo vlado le telegrafskim potom in prihaja le izjemoma v osebni kontakt z njo, dočim italijanska delegacija po vsaki seji lahko razgovarja z vsemi kompetentnimi faktorji. Končno pa niti italijanska delegacija sama ni mogla pričakovati, da se bo njen predlog od 8. t. m. sprejel brez diskusije. Naša delegacija v Rimu in njen predsednik g. dr. Rybař uživata polno zaupanje vlade. Vse vesti o zamenjavi g. dr. Rybařa so neosnovane.

ODGOVOR NAŠE VLADE MUSSOLINIJU.

Beograd, 27. avgusta. (Z) Glasom zadnjih vesti iz Rima je odgovorila naša vlada na Mussolinijev »ultimatum« še sredi tega meseca in šele po tem odgovoru je nastopilo prekinjenje delovanja paritetne komisije. Odgovor naše vlade na Mussolinijev »ultimatum« je obstojal v sledečem:

1. Paritetna komisija bi vzela v svoje roke vlado nad reško državo za dobo enega leta, dokler se ne uredi statut reške države. Ako se niti tekom enega leta ne bi dosegel popoln sporazum o Reki, bi se dal problem v razsojso predsedniku švicarskega federativnega sveta v smislu odredb rapalske pogodbe. V tej prvi točki se strinja odgovor naše vlade z Mussolinijevim predlogom.

2. Politična in administrativna oblast bi vzela v celem obsegu paritetna komisija, a ne Italija, kakor to zahteva Mussolini.

3. Administracijo železnice in pristanišča bi izvrševala paritetna komisija v kolektivnem konzorciju, iz katerega se izključujeta Baroš in Delta.

4. Pristanišči Baroš in Delta ostajata pod suvereniteto kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev brez vsake omejitve od dne podpisa sporazuma o Reki.

Belgijski odgovor na angleško noto.

Pariz, 26. avgusta. (K) Belgijska nota v odgovor na angleško noto ima tri dele. Prvi del odgovarja na pridržek, ki ga je napravila angleška nota glede belgijske prioritete. Belgijska vlada vztraja na tem, da obdrži pravico do prioritete, ki ji je bila sicer formalno priznana. V drugem delu se bavi belgijska nota z angleškim načelom o nezakoničnosti zasedbe Poruhra. Belgijsko stališče glede tega predmeta je identično s francoskim stališčem. Tretji del note navaja natančne podatke in daje pobudo, kakor jo je že prejšnja belgijska nota dala glede sredstev, ki bi jih bilo treba uporabiti, da se zagotovi plačilo nemških dolgov. Ta del se bavi z izjavo angleške vlade glede plačil, ki pristojne Belgiji iz reparacijskega konta. Belgijska vlada izraža nado, da bo njeno ponudbo angleška vlada uvaževala in da

bo ta pobuda služila za podlago za nove medzavezniške pregovore.

NOV POINCAREJEV GOVOR.

Chassey, 27. avgusta. (Agence Havas) Pri odkritju spomenika za padle v vojni je imel ministrski predsednik Poincare govor, v katerem je glede na samovoljno cenitev nekega organa brez uradnega značaja o nemški plačilni zmoglosti izjavil, kako čudne posledice bi imelo, če bi se mednarodnim strokovnjakom poverila naloga, ocenjevati plačilno zmoglost nemške države. Naše mnenje v tem oziru se ne more spremeniti. Da bi pripravili prerojenje po letu 1870, smo delali in dokazali dobro voljo in dobro vero. Če se Nemčija ne bldoči končno že začeti z delom, bomo prisilili izvršiti grožnjo, ki so jo oni takrat na nas naslovili: **Plačajte ali pa ostanemo.**

Atentat na Daskalova.

Praga, 27. avgusta. (Češkoslovaški dopisni urad.) Včeraj dopoldne ob 11. je bil v Pragi-Smichovu prejšnji bolgarski poslanik v Pragi, g. Rajko Daskalov, ki ga je spremljal Ivan Bojadžijev, od 25 letnega Anastazija Nikolova napaden. Nikolov je s samokresom štirikrat nanj ustrelil. Trije streli

so zadeli Daskalova v trebuh in ga smrtno rani. Dr. Bojadžijev je bil lahko ranjen. Neki policijski agent je atentatorju izvil orožje. Atentatorja so izročili varnostnemu oddelku, ki je takoj uvedel preiskavo. Daskalova so težko ranjenega pripeljali v sanatorij, kjer je ob eni uri umrl.

Naša cona v Solunu.

Beograd, 27. avgusta. (Z) Iz Aten javljajo: Naš poslanik v Grški g. Balugdžić in delegat grške vlade bosta izvršila prihodnji teden razmejitve solunske svobodne cone v smislu podpisanih konvencij. Vsi naknadni protokoli o solunski coni so končani in grška vlada jih je podpisala. Nepodpisan je ostal le še protokol o službenem telegrafskem prometu med svobodno cono in ozemljem kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Fiasko vzorčnega sejma v Lipskem.

Lipsko, 27. avgusta. (K) Včeraj je bil odprt jesenski sejem v Lipskem. Kolikor se more prvi dan videti, je letošnji sejem glede na slab gospodarski položaj Nemčije velik fiasko. Je veliko ponudb, pa malo povpraševanja. Inozemcev takorekoč sploh ni.

VLADNA KRIZA NA JAPONSKEM.

Tokio, 27. avgusta. (Reuterjev urad) Kabinet je demisijsiral.

URADNIŠKI ZAKON.

Beograd, 27. avgusta. (B) V vseh ministrstvih se bo te dni dovršilo delo na pripravi načrta uredbe o prevedbi uradništva v nove čine po odredbah nove službene pragmatike. Ta načrt se mora do konca tega meseca predložiti ministrskemu svetu v odobrenje.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 27. avgusta. (Uradno.) V Avstriji je bilo po največ jasno vreme. Jutranja temperatura je bila le malo nižja od včerajšnje. Nizki zračni tlak nad Skotsko in Irsko, se je ojačil in bo najbrže v teku jutrišnjega dne tudi pri nas uveljavil svoj vpliv. Napoved: Naraščajoča pooblačitev, živahni vetrovi z juga in z jugozapada, gorko, nagnenje k nevihtam.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Kino Matice: »Potujoči komedijanti«.
Kino Ideal: »Po tuj poti«.
Kino Tivoli: »Kameleon«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: Lekarna Sušnik na Marijinem trgu in Kurajt na Gosposvetski cesti.

Vlada in Radić.

Pod tem zaglavjem je obelodanila »Samouprava« od dne 25. t. m. važen in značilen članek, ki ga prinašamo v celoti. »Samouprava« piše:

»Te dni se je v našem domačem časopisu razpravljalo o ljutostjo o najnovejši »diplomatski« misliji g. Stjepana Radića v inozemstvu. Ker se je s to »mislijo« solidariziralo tudi vodstvo njegove stranke in poslanski klub HRSS, je dalo — povsem naravno — tudi kraljevski vladi povod, da je pričela študirati novo situacijo ter da je v svrhu vzdrževanja narodnih tekovin in pravilnega notranjega razvoja v življenju kraljevine podvzela potrebne zakonite ukrepe.

V svrhu informacij javnosti o tej novi situaciji ter o ukrepih, ki jih namestila vlada uporabiti proti vsem rušilcem narodnega edinstva in pravilnega razvoja naše mlade kraljevine, je dal zastopnik ministrskega predsednika, g. prometni minister dr. Velizar Janković predvčeršnjem po ministrijski seji zastopnikom domačega tiska sledečo izjavo:

»Zadnja postopanja Stjepana Radića so dali tudi kraljevski vladi povoda, da se posebej pobavi z njegovim slučajem. Mislim, da odgovarja želji naše široke javnosti in dolžnosti parlamentarne vlade napraviti deželi, če podam v odzvojni narodne skupščine tem potom nekaj potrebnih obvestil o Radićevem delovanju.

Po naših informacijah je pobegnil Stjepan Radić iz naše države preko madžarske meje v noči od 21. na 22. julija. Pravim pobegnil, ker je Radić zapustil naš državni teritorij tajno, brez potnega lista, po noči in razen tega po poti, ki niso obisto dovoljene in kontrolirane. Pri tem prehodu so mu pomagali strankin tajnik Krnjević, blaaginik Vilko Begić in župnik Škrinjar. Krnjević in Škrinjar sta poslance Radićeve stranke. Blaaginik Begić je ostal z Radićem v inozemstvu. Proti vsem je odrejena zakonita preiskava.

Radić je iz Madžarske odpotoval preko Dunaja v London. Na Dunaju je dal izjave potom javnih glasil o cilju svoje »mislije«, ki gre za tem, da se izdejavijo »državno - politična in narodno - kulturna individualnost hrvatskemu narodu«. Tam je imel tudi več sestankov s predstavniki gotovih revolucionarnih odborov, čijih akcija je odkrito naperjena proti naši državi. Iz Londona nam poročajo, da je Radić tam poiskoval stitopri v stik z uglednejšimi angleškimi listi in političnimi osebnostmi, vse to pa v svrhu svoje protidržavne akcije.

Po avtentičnih poročilih iz Londona ne pripisujejo tamkajšnji politični krogi Radićevemu prihodu nobene važnosti. Zanimanja za njegov prihod ni, in danes se ga skoro v nobenem listu več ne imenuje. To je popolnoma razumljivo, če se pomisli, kako konfuzno politiko vodi Radić na splošno in kako je bilo njegovo stališče za časa svetovne vojne, zlasti glede Anglije, kateri je prorokoval razdoblje.

Na žalost pa so bili sprejeti v Zagrebu ti nedopustni in ignorirani koraki g. Radića. Organi Radićeve stranke objavljajo, da je na dan 19. t. m. zborovalo v Zagrebu »hrvatsko narodno zastopstvo« pod predsedstvom poslanca Dragutina Kovačevića in da je na 4. seji dalo svojemu predsedniku Radiću pooblastilo za diplomatsko akcijo v svrhu mednarodnega priznanja in oživotvortive prava samoodločbe hrvatskega naroda.

Tem korakom je kraljevska vlada posvetila vso pozornost. Podvzela je vse potrebne korake, da se nastopi proti vsakomur, ki je ali ki bi hotel kakoli podvzeti proti postoječemu ustavnemu in zakonitemu stanju, državni celoti ali na splošno ali proti interesom naše dežele, z vso strogostjo zakona. Tei zakoniti odgovornosti ne bo ubežal nikdo, pa najsi je storil kakršnokoli krivico: doma ali v tujini, sam ali v družbi.

Uverjen sem, da bo vsa naša javnost na strani vlade. Ravno tako tudi vse naše državnoivorne stranke in vsi oni Hrvati, ki so pravi prijatelji samih sebe in svoje domovine. Upam, da se bo dvignila reakcija ravno v hrvatskem delu našega naroda, in sicer se v pravem času, proti nam vsem kvam »igri« Radića in njegovih najbližjih prijateljev.

Iz te trezne in argumentirane izjave odličnega zastopnika ministrskega predsednika g. dr. Velizarja Jankovića je jasno razvidno, da kraljevska vlada noče in ne more dovoliti nikomur v državi, da bi s svojim delovanjem v njej ali izven nje rušil ono, kar je bilo ustvarjeno s tolikimi žrtvami na bojnem polju ter v teh štirih letih strogo parlamentarnega delovanja. To nujno in odlično stališče vlade bo pozdravil vsak trezni Srb, Hrvat in Slovenec, ker gre za to, da se napravi konec vsem mahinacijam, neumnostim in klevetam proti onim, ki so najvč pripomogli, da je izginila Avstro - Madžarska in njeno teroriziranje slovenskega življa v Srednji Evropi.

„Koncentracija“ pod novo firmo?

(Pismo iz Maribora.

Maribor, 26. avgusta.

Včerajšnji »Tabor« je objavil na uvodnem mestu odgovor g. Lipolda na dr. Kukovčev razpravo o »ustanovitvi političnega društva za mariborsko oblast«. Kdor je čital to večalimani naivno razmotrivanje o potrebi nove politične grupacije, temu ni bilo treba globljega upoznavanja z najnovejšim političnim naukom g. ministra na r., kljub temu pa se mi zdi umestno, spregovoriti k tej stvari eno, dve besedi z narodno radikalnega stališča.

Pred dobrim letom dni je g. Kukovec pismeno in ustmeno dajal signale za »koncentracijo« naprednih sil. In resnično: mož je napravil, kakor tudi drugače ni bilo pričakovati, ogromno napako. Svojo infimno željico — porast JDS na račun drugih strank — je ovil v le preveč prozorno kopreno »lokalnega interesa«. V tem da je zapopadeno edina rešitev in razdrapanih političnih, gospodarskih in socialnih razmer v Slovenskem Štajerju! Rezultat pa ni kakor ni odgovarjal naporu v tej smeri. »Koncentracija« je šla po vodi, ker so zastopniki drugih naprednih strank spregledali, da rabi JDS za svoje cilje širje zasnovano bazo. Številna zborovanja po vseh večjih mestih in trgih so izpadla docela negativno. Krogi, na katere je apeliral g. dr. Kukovec, niso mogli uvideti, da bi taka »koncentracija« utegnila pospešiti vsestransko sanacijo povojnega stanja v Severni Sloveniji. Ko je bila JDS na vladi, je imela dovolj prilike, udeleževati svoje sile v korist in blagor slovenskih pokrajin, ali ta stranka je imela druge skrbi...

Ker se je g. dr. Kukovcu izjavila njegova prva, dilematski zamišljena in praktično pod JDS - okriljem nemogoča akcija, je za nekaj časa obmolnil. No, sedaj se je zopet oglašil, ali njegov najnovejši umotvor se prav nič ne razlikuje od prvega. »Politično društvo za mariborsko oblast«... Kaj hoče projektant te politične institucije in spe? Nič drugega, kakor z drugimi naprednimi silami osvoboditi v agoniji se nahajajočo demokratsko stranko na Štajerskem.

G. dr. Lipold pravi v svojem članku, da so naše politične in gospodarske razmere res žalostne in da je predvsem treba resnični pogledati naravnost v oči. To je vse res in še lepo povrh, ali neverjetna je naivnost demokratov, če mislijo, da bodo pod novo firmo zbrali sebi udano politično četo. Kje, to nam povejte, se izkazuje potreba nove politične stranke? Ali pa mislijo morda gospodje okoli »Tabora« na likvidacijo JDS?... V tem slučaju bi bila ustanovitev tega društva vsaj razumljiva, če že ne potrebna. Tako pa je tendenca očividna. G. dr. Kukovcu so bili interesi mariborske oblasti — ki je postala po njegovi precejšnji zaslugi njegova kreacija — dovolj dolgo izročeni v varstvo, toda on ni mogel in ni znal v Beogradu očuvati lokalnega interesa naše pokrajine. Gospodarsko sanacijo vršijo danes obrt, industrija, trgovina in racionalno kmetijstvo. S te strani bo prišlo ozdravljenje samo po sebi. Politik pa, ki je svojo nesposobnost prevažal od osvobodjenja do zadnjih volitev na progi Maribor — Beograd, ne more biti nobena garancija za kako »sanacijo«. Jasen znak zablode, po kateri tavajo naši demokrati, pa je vzvišen cilj, dajati z vzgojo lokalnih patrijotov drugim pokrajinam mičen vzgled.

Danes ne rabimo lokalnega patrijotizma, kakor si ga zamišlja v dr. Kukovčeve osnove zaljubljeni g. dr. Lipold. Treba nam je širjih pogledov na ves državni problem. Demokratska stranka je šla v opozicijo, da se iz nje ne povrne za več let. Njene politične padoje, izgubila je ves pomen. Narodno - radikalno stranko še danes smešijo v tukašnji demokratskih krogih, ali to še ni nobena uteha. »Koncentracija« pod novo firmo ne rabimo, onim pa, ki jim je stremenje za resnično politično sanacijo na srcu, bodi brez pridržka povedano, da je mogoča uspešna koncentracija naprednih sil le v NRS in nikjer drugje. Gospodje dr. Kukovec in Lipold bi storili prav, če bi si prihranili politične meditacije, ki jih danes ne čita nikdo z resnostjo, temveč s pomilovanjem za strmoglavljene politične veličine.

R. I.

Nikakor ni mogoče preveč poudarjati Angležem, da je Anglija dosegla svoje lastne vojne namene, dočim Francija svojih še ni ustvarila... V Zedinjenih državah postaja javno mnenje čedalje bolj naklonjeno Franciji.

(Odgovor profesorja na tehnološkem zavodu v Bostonu in Harvardskem vseučilišču napram Angležu, ki je skušal opravičiti politiko svoje domovine. — Figaro.)

Podpirajte Jugoslovensko Matico.

V. katoliški shod v Ljubljani.

Ljubljana, 27. avgusta.

Omenjena manifestacija je privabila v slovensko prestolnico velike množice ljudstva iz vseh delov Slovenije. Papeški nuncij msgr. Hermenegild Pelegrinetti je prisel, kakor smo že poročali s precejšnjim delom jugoslovanskega katoliškega episkopata že v petek in deloma v soboto v Ljubljano. Pa tudi ljudske množice so prihajale z vlaki iz vseh strani že istega dne. Ulice so bile kljub sobotnemu dežju polne vrvečega kmetkega življa. Ljubljanci so okrasili v pozdravni namen svoje hiše in javna poslopja z raznimi zastavami.

V soboto, dne 25. t. m. ob 6. uri zvečer se je vršila v stolnici slovenska popoldanska služba božja, ki jo je opravil pod asistenco episkopata domači g. škof. Ob 8. uri zvečer je sklical dijaški pripravljalni odbor za kat. shod veliko pozdravno zborovanje v unionsko dvorano. Na lepo okrašenem odru se je zbral zastopani episkopat in pripravljalni odbor kongresa. Nato je imel predsednik g. dr. Slavič pozdravni govor. Ko je imenoma našteval navzoče cerkvene in prosvetne dostojanstvenike — poleg škofov je bila zastopana vlada po velikemu županu g. dr. Lukanu, občina po podžupanu dr. Stanovniku in magistr. ravnatelju g. Zarniku, nadalje ves diplomatski zbor z g. generalnim konzulom dr. Benešem na čelu — je zbrano ljudstvo prirejalo imenovanim velike ovacije. Zborovanje je končalo v najboljšem razpoloženju navzočih poslušalcev.

Drugo jutro, v nedeljo, so se zbirale po ulicah skupine manifestantov, ki so prilitali v narodnih nošah, orlovskih krojih itd. Gledalcem so se nudile pestre slike. Točno ob pol. 8. uri je krenil velik sprevod od opernega gledališča po Dunajski in Sodni ulici mimo justične palače v velikem ovinku v Prešernovo ter Šelenburgovo ulico na Kongresni trg. Njegovo Vel. kralj Aleksander si je z zastopnikom min. predsednika, prometnega ministra dr. Vel. Jankovića in predsednikom narodne skupščine g. Ljubo Jovanovičem ogledal sprevod z balkona justične palače. Na balkonu je bil tudi knez Arzen, minister dvora dr. Jankovič, nuncij Pelegrinetti itd. Pred palačo so motrili ves sprevod razni posvetni predstavniki, škofje in častniški zbor. Manifestanti so navdušeno vzklicali kralju, ki se je prijazno zahvaljeval za izražene ovacije. Število manifestantov v sprevodu je znašalo okoli 30.000 oseb. Ob cestah so tvorile velike množice špalir, tako da so bile dotične ceste polne vrvečega življenja. V sprevodu je sviralo več godb.

Sprevod je ob 9. uri dospel v Zvezdo, kjer je bil na Kongresnem trgu že pripravljen okusno ozalšan visok oltar in dva paviljona za Nj. Vel. kralja ter kneza Arzena Karadjordjevića in papeškega nuncija. Kongresni trg so zasedli orli, orlice, prosvetne in druge organizacije, ter ljudstvo. Trg je bil lepo okrašen z mlaji in zastavami, zelo lepa je bila skupna slika. Ko je prispelo s svojim spremstvom Nj. Vel. kralj Aleksander s knezom Arzenom, je priredilo ljudstvo svojem vladarju viharne ovacije. Kralj se je vidno ganjen nad udanostjo slovenskega naroda parkrat z zadovoljnim smehljajem zahvaljeval za udanost množice. Nato je nuncij msgr. Pelegrinetti opravil slovesno službo božjo, ki ji je dal kombinirani zbor pevskih društev pod vodstvom prof. Bajuka posebno svečano obiložje. Kralju je petje očividno ugajalo. Po maši je prečital g. škof dr. Jeglič besedilo posvetitve naroda in domovine Bogu. S tem, da je pevski zbor odpel kraljevo in papeško himno, je bil oficijelni del končan. Kralju so veljale tik pred odhodom ponovne burne ovacije.

Nato se je vršilo zborovanje. Za predsednika je bil na predlog dr. Slavića izvoljen g. dr. Franc Jankovič. Uvodoma sta bili prečitani udanosti izjavi zborovanja papežu Piju in kralju Aleksandru, nakar je predsednik naslovil tople pozdravne besede na osebo navzočega vladarja. (Velike ovacije). Nadalje je sporočilo predsedstvo pismeni pozdrav papeža na naslov ljubljanskega škofa. (Ovacije). Slavnostni govor je imel g. dr. Janko Brejc, drugi govor pa g. dr. Josip Leskovar iz Maribora.

Po zborovanju je priredil ljubljanski škof dostojanstvenikom v svoji palači obed, ki je dal povod za mnoge patrijotične in pozdravne nagovore. Popoldan se je vršila na Stadionu telovadba orlov in orlic, ki je uspela še precej dobro. Ogromni Stadion je bil napolnjen z velikansko množico gledalcev. Nastopilo je 2000 orlov in 600 orlic.

Zvečer se je vršilo v Rokodelskem domu zborovanje rokodelcev, včeraj pa so zborovali razni odseki, ki so se bavili s podrobnejšo razpravo šolskih in verskih problemov.

Razpoloženje v Angliji.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

ap. Pariz, 24. avg.

Sedaj, ko je francoska vlada izročila v Londonu najobširnejši dokument o reparacijah, ki ga je Quai d'Orsay sploh kedaj izdelal, je zanimivo izvedeti za mnenje merodajnih francoskih politikov v možnostih tega usodnega dogodka:

»Baldwinova vlada — tako je dejal odličen parlamentarec nacionalnega bloka vašemu dopisniku — je imela v tistem trenutku težko stališče, ko je začela oponirati »die hard-om« in lordu Rothermere, to stanje pa se je poostriilo, ker je začela oponirati gotovemu krilu liberalcev, ki so od zadnjega glasovanja sem tvorili pravzaprav oporo vlade. To se je zgodilo po zadnji noti Franciji, v kateri je hotel Baldwin doprinesiti dokaz, da spada zasedba Poruhrja med one ukrepe, ki jih versailleska pogodba ne dovoljuje. S tem se je očitalo celokupni večini, s katero je v letih 1920 in 1921 razpolagal Lloyd George, na najočitnejši način nesramno verolomstvo, kajti z izrecnim dovoljenjem Anglije, da celo na njeno vzpodbudo, je bila v tem času zasedba nemškega ozemlja onstran Rena petkrat sklenjena in dvakrat izvršena. Zlasti je težavna okoliščina, da je Lloyd George sam v svojem ultimatu z dne 8. marca 1921 zagrozil nemški vladi z zasedbo treh mest ob desni obali Rena, in sicer za slučaj, da Nemčija ne bi izvedla gotovih reparacij. Izrecno je pripomnil, da se to zasedbo ne sme smatrati kot vojni akt, temveč kot enega izmed onih ukrepov, ki jih predvideva versailleska pogodba...»

Baldwin naravno ni mogel upati, da bo večina, ki je svoj čas nosila Lloyd George-a in ki danes skoro brez izjeme podpira vlado, desavuirala dejanja, ki jih je takrat odobravala in podpirala. — Tako smo srečno doživeli, da je po objavi zadnjega angleškega dokumenta nastopil Lloyd George za Francijo — proti Baldwinu: velika ironija svetovne zgodovine, ki more sporedno z drugimi simptomi postati tragedija sedanje angleške vlade.

Tistega dne, ko je bila angleška nota izročena, je Baldwin poskusil potom njemu udanega tiska oslabiti vtisk, ki ga je zapustila njegova juridčna bojna napoved daleč v vrstah konservativne večine. Če z uspehom, to se zaenkrat ne da ugotoviti. Nezaupljivi pa so postali ljudje, ki so še en dan poprej proslavljali ministrskega predsednika. Labour Party (del. str.) se je, razočarana vsled neodločnosti vlade, preokrenila; gosposje Macdonald, Henderson in Clynes niso pričel takoj s kampanjo proti vladi, ker so hoteli na vsak način pričakati odgovor g. Poincaréja. V angleški noti je bila prvokrat omenjena svota 14,2 zlatih milijard, ki jih tirja Anglija za za sebe. To je napotilo g. Poincaréja, da je tudi on omenil nekaj konkretnjših števil. Ako se razblini še ta razvojna faza reparacijske politike, je računati z energično akcijo delavske stranke. Vsak poznavalec parlamentarnih razmer v Angliji pa ve, kaj bi to pomenilo...

Po izročitvi obširnega francoskega dokumenta preostaneta Angliji dve poti: obnovitev zveze s Francijo in kategorični poziv Nemčiji, da likvidira pasiv. Odpor v Poruhrju. V to svrhu, zlasti da bi olajšala Nemčiji njen položaj, bi morala Anglija jamčiti za omiljenje vojaške okupacije. Nekaj drugega bi bil poziv na Društvo narodov, da ono poseže aktivno v ves konflikt zapadnih držav. Mi ne vemo, za katero pot se je g. Baldwin odločil. Trenutno nima v rokah samo usodo antante, temveč i svojo lastno...

V krogih, ki so zelo blizu ministrskemu predsedniku Poincaréju, so stavili velike nade na novega nemškega kancelarja Stresemanna. O njem se je razširil glas, češ, da je prepričan nasprotnik takozvane »kontinentalne politike«. Mnogi dogodki so medtem že najbrže uverili voditelja ljudske stranke, da gre pot v London samo preko Pariza. G. Stresemann ima toliko realno-političnega smisla, da se zaveda tega dejstva. Neki list, ki je o berolinskih razmerah zelo dobro poučen, je včeraj poročal, da se je hotel g. Stresemann prvotno direktno sporazumeti s Francijo, pozneje pa je omagal, baže vsled londonskih spletk. — Jaz ne morem presoditi istinitost te vesti. Stresemannovo vlado pa ne bi hoteli presojati po uvodnih člankih, temveč po njenih dejanjih. Morda pride tudi ona, po skrbni presoji položaja, do spoznanja, da z rešilo bilko v Londonu ni pridobila ničesar. V tistem trenutku se bo lahko nadaljevala velika diskusija o reparacijah in o poruhrskem konfliktu.

!! Zahtevajte povsod !! JUTRANJE NOVOSTI

Na obe plati!

Uradništvo okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je vsled neznosnih materialnih razmer, ki vladajo pri tem zavodu — baže samo po krivdi Osrednjega zavoda v Zagrebu, zainteresiralo v zadnjem času tudi javnost. In prav je imelo! Ker menda ni v Sloveniji javnega zavoda, ki bi bil bolj razkričan kot ravno OUZD. Prav je imelo, če je pokazalo, da sedi v Zagrebu formacija štirih diktatorjev, od katerih je dvema — salonskima socijalistoma! priletelo direktorsko mesto kot pečena piška v usta, in katera formacija lahko zavira vsak, makar trikrat ponovljeni in soglasni sklep ravateljstva OUZD v Ljubljani.

V interesu objektivnosti pa je treba, da si ogledamo prezentirano nam medaljo tudi po hrbtu!

Po zakonu o zavarovanju delavcev, katerega očeta sta dr. Kukovec in dr. Žerjav, je centralizirano zavarovanje delavcev pri Osrednjem uradu v Zagrebu; s tem je bilo zadovoljeno avtonomizmu Zagreba, ki je v resnici — kot vsak avtonomizem — le maskiran, a zato tem hujši lokal-patrijotiski centralizem. Okrožni uradi so goli izvrševalci volje Osrednjega urada. Logična posledica je, da Osrednji urad iz razlogov objektivnosti obravnava razmere okrožnih uradov enako, ker tako — mora.

Če projiciramo to po sedanjem zakonu in pragmatiki edino vzdržljivo stališče na dejansko različne personalne prilike pri Okrožnih uradih, moramo naiti, da zija med objektivnostjo in potrebo prepad, ki bi ga ne bilo, če bi bili Okrožni uradi avtonomnejši, t. j., če bi se izvajal zakon o zavarovanju delavcev po decentralistično urejenih uradih. Povrh pa še osnovna napaka nove pragmatike za nameščenje Osrednjega urada in Okrožnih uradov. Materijalne določbe so kopirane po pragmatiki za državne uradnike, brez pomisleka, da mora zadnja veljati za armado činovnikov, v razmerju s katero številce nameščencev Osrednjega urada naravnost izgine.

Vse to je moralo dovesti do tega, da je ravateljstvo OUZD v Ljubljani došlo v konflikt z nadrejenim SUOR-om v Zagrebu, čim je hotelo zmanjšati uradništvo v Ljubljani v Prokrustovo posteljo nove pragmatike, da se je vsaj v diagonalni legi lahko stegnilo. Že ta poskus pa bi ustvaril za uradništvo v Ljubljani izjemno stališče napram uradništvu nele drugih Okrožnih uradov, temveč tudi Osrednjega urada samega. Teoretično je torej SUOR odklonil samo nekaj, kar je moral.

Stvar pa postane interesantna, če zveemo iz »Slovenca«, da je ta korak napravil SUOR trikrat in potem, ko ga je ravateljstvo OUZD-a morda že iz golega prestiga trikrat ponovilo. Interesanten je tudi očitnik, da se je na SUOR »od nekd« vplivalo.

Za mislečo javnost pomeni to, da lahko zagleda za zastorom, ki zakriva razmere delavskega zavarovanja, tudi kaj drugega, kot samo težnjo visokih gospodov v Zagrebu, zagurati si obrestovana mesta. Če vpoštevamo to možnost, se moramo končno vprašati, če ni imel SUOR tudi utemeljenih vzrokov za odprno stališče napram ljubljanskemu sklepu. Mnenja smo, da tudi gg. od SUOR-a nimajo tako debele kože, da bi iz neupoštevanja eksponiranosti svojega položaja in gole trme ali sive teorije prihvatili predlog direktorja Jakliča proti soglasnemu sklepu ravateljstva OUZD v Ljubljani.

Kaj pa če je SUOR odklonil aprobacijo radi dvoma, če je ljubljanski koncept za vse uradništvo okrožnega urada — enakomeren? Že dopis v št. 174 »Jutranjih Novosti« povdarja, da se je zgodila krivica, predvsem uradništvu bivše bolniške blagajne? Torej je bila krivica, katera je bila poklonjena uradništvu bivših zavarovalnic zoper nezgode manjša?

Ali je s tem v zvezi v »Slovenca« omenjen vpliv od nekd?

V trditvi, da je bilo z odločbo SUOR-a predvsem prikrajšano uradništvo bivše bolniške blagajne, je vsebovana trditev, da je ljubljanski predlog favoriziral uradništvo bivše bolniške blagajne.

Ali ne? In na čigavo škodo?

O tej plati vprašanja in razmer pri Okrožnem uradu bi rada kaj več zvedela interesirana javnost.

Iz prosvetnega življenja.

† Dr. Milan Ogrizović. V soboto ob dveh zjutraj je v Zagrebu umrl po dolgi težki bolezni hrvatski književnik Milan Ogrizović. Autorja »Hasanaginice« ni med živimi. Hrvatski narod je izgubil z njim svojega dramaturga, ki je napisal celo vrsto dram in drugih gledaliških iger. Pokojnik je imel zelo zamotano življenje. Bil je otrok pravoslavnega očeta in katoliške Hrvatice. Že kot otrok je ostal brez staršev. In je živel pri svojem stricu, katoliškemu duhovniku. Posledica tega je bila, da je zapustil vero svojega očeta in prestopil v katoliško cerkev. Že kot srednješolec se je zanimal za dramaturgijo in je pozneje posvetil vse svoje moči gledališkemu odru. Izpod njegovega peresa je izšlo vse polno dram. Znana je njegova trilogija »Leta ljubezni«, »Pomladno jutro«, »Poletni opoldane«, »Jesenski večer« in »Zimska noč«. »Trgovina idej«, »Ven s tujci« in poleg »Hasanaginice« vse polno drugih literarnih del. Po poklicu je bil profesor. Kot gledališki kritik je pisal pod psevdonimom Vanja. Bil je upravni član »Matice Hrvatske« in »Društva hrvatskih književnikov«. Za časa svetovne vojne je služil v Beogradu in se je navzel c. in kr. ideologije. Uslužben je bil kot urednik »Beogradskih Novina«, ki so izhajale kot nadomestilo za vse druge liste v treh jezikih. Po osvoboditvi je bil upokojen. Za seboj zapušča vdovo in četrto dečo.

— Pevski zbor Glasbene Matice. Vplivanje vseh dosedanjih članov in članic kakor tudi novih pevcev in pevke se vrši od dne 29. (sreda) do incl. 31. (petek) avgusta v sobi št. 6 od 5. do 7. ure zvečer v poslopiju Glasbene Matice, Vegova ulica št. 7. Skupni sestanek celokupnega zbora se vrši 3. septembra t. l. ob 8. uri zvečer v pevski dvorani istega poslopja. — Odbor.

— Občudovalec francoske godbe. Američan škotskega pokolenja, Walter Scott, je izročil francoskemu konsulu Liébertu v New-Yorku 300.000 frankov, da omogoči dvema ameriškima pianistoma študirati v Parizu po tri leta in sicer pri Alfredu Cortotu na glasbeni šoli Ecole Normale, kjer je bil ta veliki mojster na klavirju pravkar imenovan za predsednika upravnemu svetu.

Gospodarstvo

INDUSTRIJA

× Za pospeševanje rudarstva v naši državi. Ministrstvo za šume in rude je zahtevalo od vlade večji kredit, ki se bo uporabljal za iskanje rud v naši državi in za podporo raznim državnim in privatnim rudarskim podjetjem, da se čim bolj poveča rudarska produkcija.

TRGOVINA

× Kongres izvoznikov. V nedeljo, 26. t. m. se je pričel v Beogradu kongres izvoznikov kraljevine SHS. Na kongresu se je razpravljalo pred vsem o pospeševanju našega izvoza in o predpogojih za to akcijo. Kongres se je udeležil tudi minister za trgovino g. Kojić, ki je pozdravil kongres v imenu vlade.

× Novost na Praskem vzorčnem velesejstvu. (Od 2. do 9. septembra 1923). Ravnanje velesejstva poroča, da bo na jesenskem velesejstvu razstavljen in javnosti prvič razkazan epohalni izum »perpetuum mobile«. Kot gonilna moč za ta stroj se uporablja edino privlačna sila zemlje. Z-

nanje za ta interesantni izum je v vseh krogih nenavadno veliko.

× Trgovinski promet z zasedenim Poruhrjem. Blagovni promet z zasedenim Poruhrjem skušajo Francozi obdržati na isti višini, kakor je bil pred zasedbo. Zabrane je le izvoz premožga in njegovih produktov. Za izvoz ostalega blaga velja pravilo, da ga je treba prijaviti volni carinarnici v Hesen. — Prijavi je treba priložiti račun in potrdilo o izvoru blaga. Izvoznik mora v prijavi navesti kam in za koga se pošlje blago in preko katerega mesta se bo izvozilo. Carinarnica najprej preišče istinitost podatkov, na kar plača izvoznik 10% efektivne vrednosti prijavljenega blaga v vahiti dotične države, v katero odide blago naprej iz ruhrskega ozemlja. Ko so izpolnjeni vsi ti predpogoji, izda carinarnica dovoljenje, na podlagi katerega se more blago izvoziti. Uvoz blaga je prost brez vseh formalnosti, ki so predpisane za izvoz. Za blago, ki pride v ruhrske področje iz inozemstva, je plačati uvozno carino po stari nemški tarifi v zlatu, odnosno v markah po dnevnem tečaju marke. Izvoz in uvoz živin pa je popolnoma prost ter ni treba nobene prijave, ter tudi ni treba plačati carine.

CARINE, DAVKI

× Dohodki državnih trošarin in taks v juliju 1923. Dohodki državnih trošarin so znašali v juliju letošnjega leta 47.733.365,15 dinarjev, juliju lanskega leta 34.952.746,13 dinarjev, letos torej za 12.780.619,02 dinarjev več, kakor v istem času lanskega leta. Meseca julija letošnjega leta so znašali dohodki državnih trošarin 7.201.615,15 dinarjev več, kakor pa je bilo predvideno v proračunu. Dohodki od taks so znašali julija 1923 46.467.039,79 dinarjev, julija 1922 pa 38 milijonov 975.013,38 dinarjev, torej letos julija 7.942.025,79 dinarjev več, kakor lansko leto julija. Letos so znašali dohodki od taks v juliju 12.508.706,17 dinarjev več, kakor pa je bilo predvideno v proračunu.

× Dovoljen izvoz žita iz Italije. Italijanski finančni minister je dovolil izvoz žita, ki je bil dosedaj zabranjen.

DENARSTVO

× Obtok bankovcev na Madžarskem je narasel v zadnjem tednu za 49 milijard kron in znaša 314 in pol milijarde madžarskih kron. Državna blagajna je najela pri emisijski banki ponovno 15 milijard kron posojilo ter znaša njen dolg sedaj 103 milijarde kron.

× Novo švedsko posojilo. Po vestih iz Stockholma bo izdala švedska vlada posojilo v znesku 120 milijonov švedskih kron. 100 milijonov tega posojila se bo porabilo za odplačevanje dolga iz leta 1918, 20 milijonov pa za prsto podpisovanje.

× Švicarsko-madžarske poslovne zveze. Kakor govore v madžarskih finančnih krogih, namerava osnovati neka švicarska banka na Madžarskem madžarsko-švicarsko banko, ki bo služila ustvaritvi in poglobitvi poslovnih zvez med Madžarsko in Švico. Osnovni kapital bo znašal 5 milijonov švicarskih frankov.

DOBAVE

× Dobava bakrenega materiala. Pri ravnanstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 10. septembra t. l. otertalna licitacija glede dobave raznega bakrenega materiala. Predmetni oglaš je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× Oddaja pečene kruha. Dne 10. septembra t. l. se bo sklenila pri komandi vojnega okruha v Varaždinu, dne 12. septembra t. l. pri komandi mesta v Čakovcu, dne 13. septembra t. l. pri komandi mesta v Murski Soboti in dne 14. septembra t. l. pri

komandi mesta na Sušaku pismena pogodba za izdelovanje in pečenje kruha za garnizije Varaždin, Čakovac, Murska Soba in Sušak iz državne zaloge moke in soli. Predmetni oglaš je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× Dobava materiala za telegrafsko delavnico. Pri ravnanstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 12. septembra t. l. otertalna licitacija glede dobave materiala za telegrafsko delavnico. Predmetni oglaš je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× Dobava kruha. Pri komandi mesta v Slovenski Bistrici se bo vršila dne 12. septembra t. l. pri komandi mesta v Dolnem Dravogradu pa dne 13. septembra t. l. otertalna licitacija glede dobave kruha. Predmetni oglaš je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Glavni urednik: Ivan Podržaj.
Odgovorni urednik: Miha Gaberšek.
Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

Edmond et Jules de Goncourt:

Renée Mauperin

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

— Čaj! je zapovedal g. Mauperin služabniku, kateremu je bil pozvonil.

IV.

— Četrta enajst je žel je dejala gospa Davarande, ravno imamo še čas, iti na kolodvor. Renée, daj mi moj klobuk.

Vsi so se dvignili. Barouss, ki je v svojem naslonjaču sladko spal, se je pri ropotu prebudil in mala družba povablencev iz Pariza se je podala na pot, da dospe v Saint-Denis.

— Spremljati vas hočem, je dejal Denoissel, da se malo navžijem zraka.

Barouss je korakal spredaj, roko v roki z Reverchonom. Gospod in gospa Davarande sta sledila. Herti Mauperin in Denoissel sta bila zadnji par.

— Zakaj nisi šel spat? Jutri moraš v Pariz, je dejal Denoissel Henriju.

— Ne, je odvrnil Henri, nočem. Jutri jutraj imam opravka... V Pariz bi prišel šele pozno... dan bi bil zame izgubljen.

Umolknila sta. Besede, ki jih je govoril Barouss in ki so hvalile Renée, so ju doletavale tu in tam v noči.

— Čuj, Denoissel, bojim se, da je vse razbito, kaj misliš?

— Mislim, da.

— In, dragi moj, ali mi ne bi hotel malo povedati, zakaj si ubogal vsem neumnostim, ki so rojile danes zvečer moji sestri po glavi? Velik upliv imaš nanjo.

— Dragi moj, je dejal Denoissel in puhnil dim svoje smodke v zrak, dovoli mi, da ti najprej razložim nekaj zgodovinskega, filozofskega in socialnega. Končali smo, kaj ne? — Če pravim smo, menim večino francoskega naroda — z ljubimi malimi gospodičami, ki so govorile kot lutke na peresih in rekale p a p a, m a m a, in so pri plesu

vedno gledale le na svoje stariše. Mala otroška gospodična, boječa, sramežljiva, blebetajoča, naučena ničesar vedeti, ki se ni znala niti držati se na nogah, niti vsteti se na stol, te ni več, to je stara, obrabljena šara; to je bila gospodična, s katero se je človek nekada poročil... Danes te ni več. Postopanje kulture se je spremenilo, prej so bile devotke gredne rože, danes rastejo divje. Od dekleta se danes zahteva vtisov, osebnega in naravnega izražanja. Ona more in mora o vsem govoriti. Navade so sedaj take. Ne navaja se je več k temu, da igra nevednica, temveč, da pokaže svojo naravno inteligenco. Samo da igra dobro vlogo v družbi in stariši so zadovoljni. Mati jo vodi k predavanjem. Če ima talent, ga negujejo in izobražujejo. Mesto ubogih učiteljic ji preskrbijo prave mojstre, profesorje na konservatoriju in slikarje, ki razstavljajo. Zanimajo se za pravo umetnost in stariši so vsled tega navdušeni. Čuj, ali ni takšna vzgoja mladen sedanjih srednjih slojev?

— Ali si končal?

— Sedaj pa, je dejal Denoissel, ne da bi odgovoril na vprašanje, postavi v sredino te vzgoje ki je ne sodim, zapomni si, postavi tu izbornega očeta pošteniaka, nežnega in dobrega, ki podpira vse to s svojo slabostjo in svojo ljubeznijo. Vzemimo, da se ta oče smehlja vsem predrznim fantovskim neumnostim svoje malo razposajene hčerke, v katerih vidi včasih svojo lastno mladost.

— In ti, dragi moj, ki poznaš tako dobro mojo sestro, način, kako je vzgojena, popustljivost očeta, napram kateri si je toliko dovoljevala, vse to, ki napravlja, da se bo tako težko poročila, in ti si mirno pustil, da je uganjala danes zvečer te nespodobnosti, med tem ko bi jo ti edini lahko takoj samo z eno besedo ustavil?

Prijatelj, s katerim je Henri Mauperin tako govoril, Denoissel, je bil sin rojaka, sošolca in sobojevnika g. Mauperina. Njegov oče in g. Mauperin sta bila v istih bitkah, prelivala sta kri na istem mestu in pri begu iz Rusije skupno jedla konjsko meso.

Eno leto po prihodu v Francijo je g. Mauperin izgubil svojega prijatelja, ki mu je umirajoč zapustil varstvo svojega sina. Otrok je v varstvu našel očeta. Kot srednješolec je preživel vse svoje počitnice v Morimundu in Mauperinova hiša je postala zanj domača hiša. Ko je imel g. Mauperin otroke, se je zdelo mladem možu, da sta mu do

takrat manjkala brat in sestra: imel je občutek, da je v družini najstarejši in postal je zopet otrok, da je bil z njimi vred otrok.

Naravno je, da je imel pred vsem rad Renée, ki ga je že v zgodnji mladosti začela oboževati. Že tedaj je bila živa in svojeglava, samo njega je slušala in mu ubogala. Ko je odrasla, je bil učitelj njenega značaja, spovednik njenega duha, gospodar njenih nagnenj. In njegov vpliv na mladenko je rastele od dne do dne, čimbolj se je čutil domačega v tej hiši, kjer mu je bila soba vedno pripravljena, hrana vedno na razpolago in kjer je ob vsakem času preživel kak teden.

— Dnevi so, je nadaljeval Henri, ko so neumnosti moje sestre malenkost; toda danes zvečer... vpricho tega fanta... s tem se je pokvarila ženitev, o tem ne dvomim. Imenitna partija... kjer je bilo toliko upanja... Mlad možak, ki je v vsakem oziru izboren, krasen dečko, iz najboljših krogov...

— Misliš? Jaz pa sem se bal za tvojo sestro... In zato sem se pa obnašal napram njej tako, kot si videl. Brezhibno obnašanje tega človeka je čisto vsakdanje, napravljeno iz nizkosti vseh elegant. Ta človek je modni plakat, krojaški mannequin, telesno kot duševno! V njem res ni prav ničesar drugega! On naj bi bil mož za tvojo sestro?... Toda vraga, kako hočeš, da jo razume? Kako hočeš, da naj spozna, kako globoka viteška duša se skriva pod njenimi posebnimi navadami? Misliš, da bi našla le eno skupno misel? Moj Bog, če bi se tvoja sestra poročila s komurkoli, samo da bi bil inteligenten, značajan, da bi bil osebnost, sposobna vladati ali voditi žensko naravo, kot je ona, potem ne bi ničesar rekel. Večkrat imajo moški velike napake, ki pa privlačujejo žensko srce. Če bi bil malovereden, bi bilo še upanje, da se ga drži iz ljubosumnosti; človek, ki stremi naprej kot ti, bi jo navduševal in jo navdajal s sanjami za bodočnost... Toda možček kot ta! In za vedno! Tvoja sestra bi bila nesrečna kot kamenje in bi umrla na tem... Ona ni taka kot druge, tvoja sestra, to je treba povdariti. Ona je visoka, svobodna narava, rada se šali, a je zelo nežna... Na dnu duše je hrupna melanholija...

— Hrupna melanholija? Kaj pa je to?
— Hočem ti razložiti. To je...
— Henri, požuri se! je zaklical Davarande s perona. Ljudje že vstopajo v vagone... Jaz imam listek zate.

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para, z davščino vred.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal Kranj, Glavni trg tvornica vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroce na peresih. Specijalna tvrdica za izdelovanje klub garnitur. — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zadrževajte oferte in cenike!

Hiša

8 sobami, 2 kuhinjska, kletjo, močno zidana, pripravna za vsako obrt ob železniški progi Zidanišče — Zagreb tik kolodvora, poleg vrt za zelenjavo, 2 orala njive, hlev za živino in svinjaki se ceno proda. Stanovanje takoj na razpolago. Dopiše pod »Ugodna prilika« na upravo tega lista.

Cevlarskega pomočnika

za vsa dela se sprejme takoj. Naslov v upravi lista.

Kompanjona

za novo tovarno v večjem mestu Slovenije, s kapitalom Din. 500.000.— se sprejme. Jako dobičkonosno, brezkonkurenčno podjetje. Lastno tovarniško poslopije z vsemi stroji dogotovljeno. Ponudbe pod »Nova tovarna«, na Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3.

Izredno neprijetno je,

ako se pri turah in dolgotrajni poti pojavi suhota v grlu. Zato vsak pameten turist in športnik uporablja namesto tobaka in alkohola Wrigleyev večični gumi. General, zastopstvo drogerija »Adria«, Ljubljana, Šelenburgova ulica.

Akademik

absolvent knjigovodstvenega tečaja, zmožen trgovskega računanja, slovenske in nemške stenoigranje, slovenske in nemške stenoigranje, slovenske in nemške stenoigranje. Ponudbe pod »Maribor« na upravo lista.

Slovenec

živeč stalno v Trstu, sprejme mesto stalnega poročevalca za kak ugledni, slovenski politični list. Pogoji po dogovoru. Naslov pri upravi lista.

Stanovanje

iz dveh sob, kuhinje s pritlikami se zamenja z enakim v sredini mesta. Ponudbe pod: »Stanovanje št. 5.070« na upr. lista.

Mesto šepetalca.

Sprejme se muzikalnega čitanja zmožen sufler za operne predstave v gledališču. Prijave na upravo Narodnega gledališča v Ljubljani.

Koliko

stane en mali oglaš? Do 20 besed 5 Din, vsaka nadaljna beseda 25 para, tako si lahko izračunaš sam kaj stane tvoj mali oglaš.

Otvoritev

špecialne zaloge tapetniških izdelkov. — Žima vseh vrst — morska trava — vsi v to stroko spadajoči predmeti. Točno in solidno delo po naročilu in popravila. Se priporoča Rud. Sever, tapetnik in dekorator, Ljubljana, Gospodarska cesta št. 6.

Knjigovodja

samostojen, obenem perfekten korespondent (slovensko, nemško in italijansko) z večletno prakso, v vseh pisarniških poslih dobro verziran, agilen, dober organizator išče primernega mesta. Gre tudi na deželo. Nastop takoj. Cenj. dopisi pod »Zanesljiv«, na upravo lista.

Klavir

skoraj nov, trdke Lanberger & Gloss. Fino in solidno delo iz predvojnega doba. Ogleda se ga lahko med 13. in 18. uro. Naslov v upravi lista.

Kinoaparati

se proda za 5.500 Din. Naslov pri Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3.

Suho grlo

se običajno pojavlja pri dolgotrajni hoji, težkem delu in pri strastnem kajenju. Tej neprijetnosti se turisti, delavci in strasten kadilec izogne na ta način, da zveči Wrigley-ev gumi. Generalno zastopstvo drogerija »Adria«, Ljubljana, Šelenburgova ulica.

Sprejme se

več dobrih samostojnih krojaških pomočnikov za male in velike komade — konfekcijsko delo. Le zmožni in trezni naj se javijo v pisarni Emonska cesta 8. Samostojni mojstri pa dobijo delo proti garanciji ali kavelji na dom.

Tovarne, podjetja!

Absolvent strojno elektrotehniške visoke šole s komercialno prakso išče takojšnje službe. Ponudbe pod »Vesten« na upravo »Jutranjih Novosti«.

Asztaltársaság

alakitása végett jelenkezzenek magyarul beszélők. Minden tisztességes embert szívesen látunk, vikkérol is. Levelek »Orger« címzéssel a kiadóba küldendők.

Bivši

železniški pisarniški poduradnik z znanjem štirih jezikov želi primerne službe. Naslov v upr. lista.

Pozor! Dame, kavalirji!

Eleganten francoski garderobe kovček se proda. Naslov A. Sim-novec, krojač pred Škofijo 3.

Celjani!

Poslужite se krojaške delavnice Matija Stipič-a v Zavodni št. 40. Solidno delo. Točna posrežba. Cene konkurenčne.

Stanovanje

za večjega dijaka srednje šole se išče pri kakim dobri profesorski rodbini. Reflektira se na dobro oskrbo. — Ponudbe na upravo lista pod »Dobro nadzorstvo«.

Nišnim posestnikom

plačam 5.000 K mesečno za stanovanje v stari hiši 6 sob s pritlik v Ljubljani. Dr. Arnejo, Ljubljana, Gradišče 4.

Pisalni stroj

skoro nov, dobro ohranjen, znamke Blicensderfor z vidno pisavo napredaj. Istotako motorček 1/4 HP 220 W za isto merno tok in 100 m bakrene 8 G-žice 1-5 mm z gumeno izolacijo. Naslov pove uprava lista.

Sobo

meblvano, ev. s hrano, s posebnim vvhodom iščem za takoj Ponudbe na upravo pod ABCD

Eau de Cologne Louis XIV.

se odlikuje posebno s svojim finim ugodnim, osvežujočim vonjem, ter se porablja kot parfum in z izrednim uspehom za negovanje obraza in telesa. Cena 1 l Din. 150 1/2, 1/2 Din. 80. Steklenico je prinesiti seboj.

Uran-Parfumerija

Ljubljana, Mestni trg 11.

Ivan Zakotnik

LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 49.

Tel. 379 mestni tesarski mojster Tel. 379

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrešja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje i. t. d.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga.

Tovarna furnirja.

Za pevske zборе

MALA PESMARICA

(Partiture)	Din
St. 1. D. Jenko: Sto žutiš, Srbine tužiš? . . .	2.—
2. I. Zajc: Zrniško-Frankopanka . . .	med-
3. A. Hajdrih: Slabo sveča je brela . . .	časno
4. " " Pod oknom . . .	poše
5. " " V sladkih sanjah . . .	2.—
6. " " Jadransko morje . . .	2.—
7. " " Pri oknu sva molta stonela . . .	2.—
8. J. Kocjančič: Slovo . . .	2.—
9. H. Sattner: Pogled v nedolžno oko . . .	1.—
10. " " Na planini . . .	2.—
11. Hr. Volarič: Zvečer . . .	2.—
12. E. Adamič: Vasovalc . . .	2.—
13. A. Leban: Podoknica . . .	1:50

Razne druge muzikalije

Zahtevajte cenik!

ZVEZNA KNJIGARNA

Ljubljana, Marijin trg 8

And. Jakil, tovarna kož

in čevljev d. d. prodajalna Ljubljana, Poljanska c. 13.

Znižane cene!! Bogato skladišče moških, ženskih in otroških čevljev iz telečjega boksa v vseh barvah, govedjega boksa in rjave kravine.

Solidno blago!!

Obiščite

III. Ljubljanski velesejem

od 1. do 10. septembra 1923.

Zbirališče vseh gospodarskih krogov. / Najugodnejša prilika za nakup vsakovrstnega blaga. / Prvovrstni poljedelski in gospodarski stroji svetovnih znamk po tovarniških cenah.

Velesejmska legitimacija, katera se dobi za ceno Din 50.— v trgovskih zbornicah in v bankah v vseh mestih naše države, opravičuje na

50% popust na železnicah

za osebne vlake in brzovlake št. 13 in 14. / Znižana vozšina na parniških jugoslov. paroplovnih druž. / Vstopnice za enkratni obisk velesejma se bodo prodajale po Din 15.— v blagajnah ob vvhodih na sejmšče. / Stanovanja preskrbljena.

Konfekcijska industrija DRAGO SCHWAB Ljubljana, Dvorni trg 3.

Priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih oblek za gospode in dečke, nadalje površnike, zimnike, raglane, dežne plašče, usnjene suknjiče auto čepice itd. po konkurenčnih cenah. — Specijalna zaloga angleškega in češkega sukna. — Perilo, modni in športni predmeti.

Razstava lastnih izdelkov na Ljubljanskem velesejmu od 1. do 10. septembra 1923 (paviljon „I“ št. 407).

Izdaja in tiska »Zvezne tiskarne in knjigarna« v Ljubljani.